

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתסז

ערב שבת קודש

פרשת פקודי

כ"ח באדר א' ה'תשע"א

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ח באדר-ראשון ה'תשע"א – ה' באדר-שני ה'תשע"א

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ח באדר-ראשון	הלי סנהדרין פרק ד-ו.	הלי שאר אבות הטומאות פרק ד.	מל"ת רפב. רפג. מ"ע רכט. רכח.
ש"ק	כ"ט באדר-ראשון	פרק ז-ט.	פרק ה.	מ"ע רכו. רכז. רל. רלא. מל"ת סו.
א'	ל' באדר-ראשון	פרק י-יב.	פרק ו.	מל"ת שי. מ"ע רכד. מל"ת ש.
ב'	א' באדר-שני	פרק יג-טו.	פרק ז.	מל"ת רצד. רצ.
ג'	ב' באדר-שני	פרק טז-יח.	פרק ח.	מל"ת רעט. רעז. ערה. רעח. רעג.
ד'	ג' באדר-שני	פרק יט-כא.	פרק ט.	מל"ת רפ. מ"ע קעז. מל"ת רעו. עדר.
ה'	ד' באדר-שני	פרק כב-כד.	פרק י.	מל"ת שטו. רפא. שטז.
ו'	ה' באדר-שני	פרק כה-כו. הלי עדות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק יא.	מל"ת שיז. מ"ע קעח.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
6.04	5.40.0	12.23	11.53	8.57	6.13	5.15	4.54	4.07	ו', כ"ח באדר א'
6.05	5.40.8	12.23	11.53	8.57	6.11	5.14	4.53	4.06	ש"ק, כ"ט באדר א'
6.06	5.41.5	12.22	11.52	8.56	6.10	5.13	4.52	4.05	א', ל' באדר א'
6.06	5.42.3	12.22	11.52	8.55	6.09	5.12	4.50	4.03	ב', א' באדר ב'
6.07	5.43.0	12.22	11.52	8.55	6.08	5.10	4.49	4.02	ג', ב' באדר ב'
6.08	5.43.7	12.22	11.52	8.54	6.07	5.09	4.48	4.01	ד', ג' באדר ב'
6.09	5.44.5	12.22	11.52	8.53	6.05	5.08	4.47	3.59	ה', ד' באדר ב'
6.09	5.45.2	12.21	11.51	8.52	6.04	5.07	4.45	3.58	ו', ה' באדר ב'

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ
פקודי / שקלים	5:03	6:16	5:18	6:18	5:18	6:17	5:09	5:21	6:19
ויקרא	5:08	6:21	5:23	6:23	5:23	6:22	5:14	5:26	6:24

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

לעבוד את ה' בתחושת 'מחצית' ובהתמסרות שלמה

ב"מחצית השקל" שתי תנועות הפוכות * אם העבודה לא תיחשב אלא 'מחצית', לשם מה להתאמץ? • מ'מחצית השקל' קנו קרבנות ציבור, הכוללים ומעלים את כל שאר העבודות, ומכאן שיש ליישם את שתי התנועות שבה בכל העבודות • יש לדעת שכל העבודה היא רק 'מחצית', ועם זה להתמסר בתכלית השלמות • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

"היום מעט ולמחר מעט", הרי עבודת היום בפני עצמו ועבודת מחר בפני עצמו אינם באופן של שלימות, מה-שאין-כן כאשר הנתינה היא "כולו כאחת בבת אחת".

מאיך גיסא מצינו במצווה זו עניין הפכי: "זה יתנו גו' מחצית השקל"³, לא "שקל שלם", ואפילו לא "עשר גרה" (שהרי "עשרים גרה השקל"), כי אם "מחצית השקל" דווקא, מחצית בלבד, היפך עניין השלימות.

ועד כדי כך, ש"מחצית השקל זו מצוותה שייתן מחצית מטבע של אותו הזמן, אפילו היה אותו מטבע גדול משקל הקודש"⁴, היינו, שעיקר ההדגשה אינה על הסכום המדוייק של "עשר גרה", כי אם שיהיה "מחצית השקל", ולכן, פעמים שנותן "מטבע גדול משקל הקודש", מכיוון שזהו "מחצית מטבע של אותו הזמן" [על-דרך ובדוגמת "חמר מדינה"⁵ שהוא ככל מקום לפי עניינו].

וכן הוא בנוגע למנהג מחצית השקל בימינו אלו

א. בריש הלכות שקלים כותב הרמב"ם: "מצוות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל . . . ואינו נותנו בפעמים רבות, היום מעט ולמחר מעט, אלא נותנו כולו כאחת, בפעם אחת".

ודין זה - חידוש הוא בנוגע למחצית השקל בלבד:

בנוגע לקורבנות - ישנו חיוב של "בל תאחר" (לאחרי שלושה רגלים, או אפילו לאחר רגל אחד!), ומזה למדים גם בנוגע למצוות הצדקה². אמנם, בנוגע לצדקה לא מצינו חיוב לתת "כולו כאחת", ובוודאי יכול לתת בפעמים רבות (ובפרט אם נותן בכמה פעמים במשך יום זה עצמו - שבזה יש בוודאי מעלה גדולה כו').

אמנם, במצוות מחצית השקל ישנו חיוב לתת "כולו כאחת בבת אחת", היינו, שלא מספיק לתת במשך יום אחד, חלק בבוקר וחלק בערב, אלא "נותנו כולו כאחת בבת אחת".

והנה, נתינה באופן של "כולו כאחת בבת אחת", תוכנה בעבודה - עניין השלימות, כי כאשר נותן

(3) ר"פ תשא.

(4) רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ה.

(5) פסחים קז, א. רמב"ם הל' שבת פכ"ט הי"ז. טוש"ע

(ואדה"ז) סרצ"ו ס"ב (ס"ח). ועוד.

(1) ר"ה ד, סע"א ואילך.

(2) שם ה, רע"ב.

הנה על כך אומרים לו שנתנית "מחצית השקל" צריכה להיות באופן של שלימות, "כולו כאחת בבת אחת", היינו, שהוא מצדו חייב למלא את עבודתו בתכלית השלימות, אלא שצריך לדעת שלאחרי כללות הכול אין זה אלא "מחצית" בלבד, מכיון שכל עבודתו היא על-ידי נתינת הכוח של הקב"ה.

ג. והנה, שתי התנועות הללו במצוות "מחצית השקל", נתינה באופן של שלימות, "כולו כאחת בבת אחת", וביחד עם זה "מחצית השקל" בלבד - צריכים להיות בכל ענייני העבודה, ומה שעניין זה נתפרש במצוות מחצית השקל דווקא, הרי זה מפני שבה כלולים כל ענייני העבודה, כדלקמן, כך שאין צורך לפרט זאת בכל עניין פרטי, ובלשון חז"ל¹¹: "אטו תנא כי רוכלא ליחשיב ולזיל". והביאור בזה:

התרומה דמחצית השקל היא - עבור קורבנות ציבור, וכמובא בפירושו רש"י¹² שאחת התרומות היא "תרומת המזבח בקע לגולגולת לקופות לקנות מהן קורבנות ציבור".

והנה, קורבנות הציבור, החל מתמיד של שחר ותמיד של בין הערביים, כוללים את כל ענייני הקורבנות שהקריבו במשך כל היום - שהרי תמיד של שחר הוא הקורבן הראשון שמקריבים בבית המקדש, היינו, שעניין זה מהווה ה'פתיחה' לכל ענייני הקורבנות, ותמיד של בית הערביים הוא סיום וגמר כל הקורבנות, "עליה השלם כל הקורבנות כולם"¹³. ונמצא, ששני התמידין כוללים את כל פרטי הקורבנות.

ועל-דרך זה בנוגע לכל פרטי העניינים בעבודת האדם, שעלייתם להיות "ריח ניחוח לה" היא - על-ידי עבודת הקורבנות, ובעיקר - על-ידי תמיד של שחר ותמיד של בין הערביים:

תמיד של שחר היה מכפר על עבירות הלילה, ותמיד של בין הערביים על של יום¹⁴ - כפי שמביא

לזכר מצוות מחצית השקל ומנהג שפשט בכל תפוצות ישראל, שאז יש בו התוקף של מצוות עשה ומצוות לא תעשה כו', כפסק דין הרמב"ם¹⁵ - "שיש ליתן . . . מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן", בכל מדינה ומדינה לפי עניינה⁷.

ואם כן, הרי זה דבר פלא - דבר והיפוכו: מצד אחד ישנה הדגשה שהנתינה אינה באופן של שלימות - לא שקל שלם, כי אם "מחצית השקל" דווקא, ולא ידך - הנתינה צריכה להיות "כולו כאחת בבת אחת", נתינה באופן של שלימות!

ב. מכך למדים הוראה נפלאה בעבודת ה': יהודי צריך לדעת שכללות עבודתו אינה אלא "מחצית השקל", היינו שאין זה דבר שלם, כי אם "מחצית" בלבד. כלומר: אף-על-פי שתכלית בריאתו היא - "אני נבראתי לשמש את קוני", ומכיוון שכן, הרי השימוש שלו אינו יכול להיעשות אלא על-ידי בלבד, מכל מקום, עבודתו אינה אלא "מחצית" בלבד, שהרי "אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו"⁸, ובלשון חז"ל⁹ על הפסוק¹⁰ "מי הקדימני ואשלם", "מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית, מי עשה לי סוכה עד שלא נתתי לו מקום כו'", וכיוצא בזה בשאר המצוות.

ועניין זה מודגש במאמר רז"ל "אני נבראתי לשמש את קוני" - היינו, שלכל לראש בורא הקב"ה את מציאותו של האדם, ורק אחר-כך שייך כל עניין העבודה. ובזה נכלל - שבבריאתו היא באופן שהקב"ה נותן לו את כל הכוחות הדרושים לעבודת השימוש לקונו. ומכיוון שכן, הרי עבודתו מצד עצמה אינה אלא "מחצית" בלבד.

אמנם, על-פי זה יכול לחשוב שאין לו להשתדל ולהתייגע שעבודתו תהיה באופן של שלימות, מכיוון שכל שיתייגע כו' לא תהיה עבודתו אלא "מחצית" בלבד, מפני שזקוק לנתינת כוח של הקב"ה, ומדוע לו להתייגע בעבודה - הוא יעשה רק מעט, והשאר ישלים הקב"ה!

11 גיטין לג, רע"א. וש"נ.
12 תרומה כה, ב. וראה גם פרש"י תשא ל, טו.
13 יומא לג, א. וראה פסחים נח, ב. וש"נ. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"א ה"ג.
14 במדבר"ר פכ"א. כא. תנחומא פנחס יג.

6 ריש הל' ממרים.
7 רמ"א אר"ח סתרצ"ד ס"א.
8 קידושין ל, ב. סוכה נב, רע"ב. תניא פי"ג (יח, א).
9 ויק"ד פכ"ז, ב.
10 איוב מא, ג.

והנה, מכיוון שכל ענייני העבודה כלולים בהקרכת שני התמידין של קורבנות ציבור, הבאים מתרומת "מחצית השקל" - נמצא, שנתנית מחצית השקל כוללת את כל ענייני העבודה.

ולכן, כאשר מצינו ב"מחצית השקל" ב' תנועות, נתנית "מחצית" בלבד, וביחד עם זה נתנה באופן של שלימות, "כולו כאחת בבת אחת" - מובן, שכן הוא בכל ענייני העבודה, שבכולם צריכים להיות שתי תנועות אלו: ההרגש שעבודתו אינה אלא "מחצית" בלבד, להיותה בכוחו של הקב"ה, וביחד עם זה

ארמו"ר הזקן באיגרת-התשובה¹⁵. וכשם שמצינו בנוגע לעניין הכפרה שבקורבנות, ששני התמידין מהווים כפרה על כל ענייני היום, כמו כן מובן בנוגע לעליית כל ענייני העבודה על-ידי הקורבנות, שכל ענייני העבודה עולים על-ידי שני התמידין.

וכן הוא בזמן הזה - בעבודת התפילה, כמאמר רז"ל¹⁶ "תפילות כנגד תמידין תיקנום", הן בנוגע לעניין הכפרה - כפי שמסיים באיגרת-התשובה בנוגע לכפרת תמיד של שחר ותמיד של בין הערביים - "וכן התפילה בזמן הזה עם התשובה", וכמאמר רז"ל¹⁷ "אם

כאשר עבודתו היא למעלה ממזידה והגבלה - נתן הוא את הכול, "כולו כאחת", כל מציאותו - "בבת אחת"!

- עבודה בתכלית השלימות.
דוגמא לדבר: הכוונה לשמה בלימוד התורה - מספיקה בהתחלת הלימוד, או בהתחלת כל שעה, שבה שולט צירוף אחר משם הוי' או שם אדני', וכוונה זו מתפשטת על כל משך זמן הלימוד²⁵.
ויתירה מזו בנוגע ל"ברכת התורה" - שהברכה בהתחלת היום היא היסוד ללימוד כל היום כולו²⁶ ומלבד כאשר מדובר אודות לימוד באופן נעלה יותר - כאשר קורין לו לעלות לתורה, שאז מברך ברכת התורה פעם נוספת²⁷, מכיוון שלימוד זה הוא באופן נעלה יותר כו' (אמנם, כאשר עולה לתורה לפני ברכת התורה של ברכות השחר - הרי יש בכלל מאתיים מנה, ולכן יוצא ידי חובת ברכת התורה על-ידי הברכה בעת העלייה לתורה, ואינו צריך לברך ברכת התורה פעם נוספת²⁸). וכך גם בענייננו - שמספיק לפרש את ההוראה הנ"ל בנוגע ל"מחצית השקל", שהיא יסוד וכללות כל העבודה.

ראית תלמיד-הכסם שעובר עבירה ביום אל תהרהר אחריו בלילה כו' ודאי עשה תשובה", והן בנוגע לעליית כל ענייני העבודה של כל היום - שהתפילה היא בבחינת "שער השמים"¹⁸ שעל-ידה עולים כל ענייני העבודה שבמשך כל היום כולו¹⁹ ("יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב"²⁰), שלכן, סדר העבודה הוא²¹ - "מבית-הכנסת לבית-המדרש"²², ואחר-כך "הנהג בהם מנהג דרך ארץ"²³, היינו, שלכל לראש באה עבודת התפילה בבית-הכנסת, ואחר-כך - לימוד התורה בבית-המדרש, ואחר-כך - "הנהג בהם מנהג דרך ארץ" - מעשה המצוות, כולל - "כל מעשיך יהיו לשם שמים", ו"בכל דרכיך דעהו"²⁴.

(15) פי"א (ק, ב).

(16) ראה ברכות כו.

(17) ברכות יט, א. מדרש תהלים מזמור קכה בסופו.

(18) ויצא כח, יז.

(19) תו"א עו, ח. דרמ"צ פג, א. ועוד.

(20) תהלים קד, כג.

(21) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה-קנו.

(22) ברכות בסופה.

(23) שם לה, ב.

(24) אבות פ"ב מי"ב. משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז שם סקנ"ו ס"ב.

(25) תניא ספמ"א.

(26) טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סמ"ז ס"י (ס"ז).

(27) טושו"ע שם סקל"ט ס"ח.

(28) שם ס"ט. וראה אנציקלופדיה תלמודית ערך ברכת התורה (ע' תרכ. תרכח). וש"נ.

מקום", כפירוש החסידות³⁵ - שפועלים רצון חדש, על דרך עניין "הי רצון".

ויש לומר, ששלימות עבודה "בכל מאורך" מתבטאת בעניין "כולו כאחת בבת אחת":

כאשר עבודתו היא במדידה והגבלה - שייך שיעשה חשבון וייתן "היום מעט ולמחר מעט". אבל כאשר עבודתו היא למעלה ממדידה והגבלה - נותן הוא את הכול, "כולו כאחת", כל מציאותו ("ער גיט זיך איבער אינגאנצן") "בבת אחת".

רק על-ידי עבודה באופן של "בכל מאורך", למעלה ממדידה והגבלה - נעשה הוא שותף להקב"ה במעשה בראשית³⁶, היינו, שחלקו הוא בדוגמת חלקו של ה"שותף" השני (הקב"ה) כביכול, ושניהם ביחד - נעשים מציאות שלימה, כידוע תורת המגיד³⁷ בפירוש עניין "חצוצרות" - שהקב"ה וכנסת-ישראל הם בדוגמת שתי חצאי צורות כביכול, שביחד נעשים מציאות שלמה, כמבואר בדרושי הצמח-צדק לתהילים³⁸, ובהמשך תער"ב³⁹.

ה. והנה, כאשר יהודי עוסק בכל ענייני העבודה של "מחצית השקל" בנוגע לבית המקדש הרוחני שבנפשו - פועל הוא שכל עניינים אלו יבואו בפועל ובגלוי בנוגע לבית המקדש הגשמי כפשוטו.

וכאשר עבודת "מחצית השקל" היא באופן של "כולו כאחת בבת אחת" - הנה גם פעולתו בנוגע לבית-המקדש הגשמי כפשוטו נעשית "בבת אחת", תיכף ומיד ממש, ברגע כמימרא.

(קטעים מהתוועדות שבת פרשת פקודי שקלים תשד"מ, התוועדויות תשד"מ כרך ב, עמ' 1130-1135 - בלתי מוגה)

ד. וזוהי ההוראה הנלמדת מכללות עניין מחצית השקל - שבכל ענייני העבודה בכל ימי השנה כולה, צריכים להיות ב' תנועות הנ"ל: הידיעה שעבודתו היא "מחצית" בלבד, וביחד עם זה - עבודה בשלימות, "כולו כאחת בבת אחת".

ולדוגמא - בלימוד התורה: מצד אחד יודע הוא שלימוד התורה שלו אינו אלא באופן של מחצית בלבד, מכיוון שאין זה אלא בכוחו של הקב"ה. ולאירך - אין לו לחשוב שמספיק לו ללמוד מעט, בהסתמכו על כך שכאשר יבוא למעלה עם המעט שלמד ("תלמודו בידו"²⁹) ישלים לו הקב"ה את כל השאר... אלא הוא חייב להתייגע בלימוד התורה בתכלית השלימות, ועד שלימודו הוא באופן שהתורה נקראת על שמו³⁰, אלא שיודע שכל זה אינו אלא בכוחו של הקב"ה, כנוסח ברכת התורה: "ונתן לנו את תורתו... נותן התורה".

ועל-דרך זה בנוגע לקיום המצוות, וכל ענייני העבודה - שמצד אחד יודע הוא שעבודתו אינה אלא "מחצית", וביחד עם זה עבודתו היא בשלימות, ועד לשלימות ד"בכל מאורך"³¹, עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה³².

דהנה, גם כאשר העבודה היא "בכל לבבך ובכל נפשך"¹³, כולל עבודת האתהפכא, שמהפך את היצר הרע, "בכל לבבך בשני יצריך"³³ - הרי כל זמן שעבודתו אינה באופן של "בכל מאורך", עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, הנה לא זו בלבד שעדיין אין זו שלימות העבודה, אלא עוד זאת, שעבודה כזו נקראת בגמרא³⁴ "אין עושין רצונו של מקום"!... רק כאשר העבודה היא באופן של "בכל מאורך", למעלה ממדידה והגבלה, נפעל אז עניין "עושין רצונו של

(29) פסחים נ, א. וש"נ.

(30) ראה קידושין לב, רע"ב ובפרש"י שם.

(31) ואתחננו, ה.

(32) תו"א מקץ לט, ג. לקו"ת שלח מב, ג. דרמ"צ קס, ב. ובכ"מ.

(33) ברכות נד, ד (במשנה). הובא בפרש"י עה"פ שם.

(34) ברכות לה, ב. ובחרא"ג מהרש"א שם. וראה או"ת להה"מ

עקב נג, סע"ג ואילך.

(35) לקו"ת ברכה צט, ג. אמרי בינה שער הק"ש פפ"ו. שערי תשובה ח"ב פמ"ט.

(36) ראה שבת קיט, רע"ב. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רסח.

(37) או"ת מה, ד ואילך.

(38) אוה"ת לתהלים (יהל אור) ס"ע שנו ואילך.

(39) ח"ב פשפ"ד (ע' תשצ) ואילך.

משיח יכוף כל ישראל

פעולתו של משיח לפני ביאתו!

בהלכות העוסקות במלך המשיח, כותב הרמב"ם שהמשיח "יכוף כל ישראל לילך בה (בתורה) ולחזק בדקה".

ולכאורה אינו מובן:

אמרו רז"ל "אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי, או כולו חייב", ואם כן, הרי ממה-נפשך אינו שייך עניין הכפייה: אם יהיה זה "דור שכולו זכאי" - אין צורך בכפייה, ואם יהיה זה "כולו חייב" - גם אז אינו מתאים עניין הכפייה, שהרי כדי לכפות יש צורך באחיזה בדבר כלשהו ("מען מוז האבן באַ וואָס צו אָנהאַלטן זיך"), ובמצב של "כולו חייב" הרי אין זה שייך? וביאור העניין:

כ"ק ארמו"ר (מהורש"ב) נ"ע כותב במכתב (שנתפרסם כבר ב"קופיר"), שישנם ב' מדריגות במשיח - "דוד" ו"בן דוד": "דוד" - ענינו הגילוי של משיח, ו"נגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר"; ו"בן דוד" קאי על זמן שקודם לזה, שאז עדיין לא יהיה גילוי זה, ומכיוון שעדיין ישנו העלם - יהיה תערובות טוב ורע.

ועל-פי זה יובן מה שכתב הרמב"ם שמשח "יכוף כל ישראל כו":

זה שאמרו רז"ל שדורו של משיח יהיה "דור שכולו זכאי או כולו חייב" - מדובר על המדריגה השנייה, שהיא כבר לאחר הברור, ואז לא שייך עניין הכפייה (כנ"ל); מה שאין כן מה שכתב הרמב"ם שמשח "יכוף כל ישראל" - מדובר על הזמן של "בן דוד", שאז יהיה עדיין תערובות, ואז תהיה פעולת משיח ש"יכוף כל ישראל".

דיבור שיש בכוחו לכפות את היצר-הרע

כלומר: לכל לראש תהיה עבודתו של משיח בברור הטוב מן הרע. מכיוון שיהיה עדיין תערובות טוב ורע, יפעל משיח עניין הכפייה ויברר את הטוב מהרע, ואז ייקח את אלו שבמצב ש"כולו זכאי" אל הגאולה, ואילו את הנמצאים במצב ש"כולו חייב" - יניח הצדה לעת-עתה; ואחר כך יפעל גם על אלו שהיו קודם לזה במצב ש"כולו חייב" - לצרף גם אותם עמו אל הגאולה השלימה.

עניין הכפייה שיהיה על-ידי משיח - אין פירושו כפייה "בשוטי" דווקא, אלא יכולה להיות גם כפייה בדברים ("במילי"). ויתירה מזו: יתכן אפילו שה"דברים" ("מילי") נאמרים במקום אחר לגמרי, כשהלה כלל אינו שומע, ואף-על-פי-כן, על-ידי "דברים" אלו, כופים אותו, ומסלקים ממנו את אונס היצר הרע (כנ"ל). ועל-דרך מה שכתב ארמו"ר הזקן, ש"מורי זלה"ה היה נוהג כשנפלה לו איזה השגה במוחו היה אומרה בפה אף שלא יבינו השומעים כל כך. . בכדי להמשיך את ההשגה שנפלה לו בזה העולם בבחינת יציאת הדיבור כשמדברת בפיו. . ואזי יוכל אחר אף שהוא בסוף העולם להשיגה".

(תורת מנחם ה'תשט"ו, כרך יד, ע' 243)

מבצע פורים - "בכל מקום ומקום לפי ענינו"

יש להיערך למבצע פורים בהידור הכי גדול • במקביל נחוץ פרסום בעיתונות, אשר מביא תועלת רבה כשלעצמו • חשיבות רבה לדיווח מפורט של הפעילות • השתדלות מיוחדת בפורים תשל"ח כדי להרבות בנחת-רוח • ועל כינוס ילדים בבית-הכנסת 'צמח-צדק' בעיר העתיקה, והקשר ל"מוקפת חומה" .. • רשימה ראשונה

בהתאם עם הנ"ל ישפיעו על העיתונות לעשות את הפרסומת הגדולה הכי אפשרית לפני המבצע ולאחריו, ולזכור אשר עצם הפרסומת מביאה תועלת רבה לחיזוק היהדות". (ג) "בטח יודיענו מכל הנעשה בזה".

פרט זה של הדיווח נזכר במפורש באגרות של הרבי לעסקני צא"ח כמה פעמים, כמו בשנת תשי"ד (אגרות קודש כרך ט' עמ' ט):

נהנית ממה שכותב אודות העסקנות של צעירי אגודת חב"ד בירושלים ת"ו בפורים העבר ובוודאי גם על להבא ינהג מנהג טוב זה להודיע על הדבר הנזכר-לעיל וכל המפרט בזה הרי זה משובח. ולא דיווח מקוצר ביקש הרבי במכתב לצא"ח בשנת תשי"ז (שם כרך יד עמ' תקלא):

זה עתה נתקבל מכתבם... ראשי פרקים מהתוועדות דפורים, ולפלא שמקצרים במקום שאמרו להאריך...

בנוסף ביקש הרבי לקבל דיווחים מכל הגורמים השותפים בפעילות ("ואף... שכבר כתבו לי על דבר התוועדות זו, מובן שאין זה פוטר מכתובה את הנהלת... כיון שהם שארגנו ההתוועדות").

תכנון מראש

כך הורה הרבי להנהלת צא"ח תל-אביב בשנת תשט"ז (אגרות קודש כרך יב עמ' שלו):

בוודאי ינצלו ימי הפורים הבא עלינו לטובה באופן המתאים וכן יזרוז את חבריהם במקומות מושבותיהם על דבר זה, מובן בכל מקום ומקום לפי ענינו.

ובשנת תשי"ט (אגרות קודש כרך כא עמ' תכא):

בוודאי בעוד מועד מכינים תכנית לניצול ימי הפורים הבא עלינו לטובה באופן המתאים. ויהי רצון שיהיה בהצלחה ועד דלא ידע...

שנה אחר-כך, בתש"כ (שם כרך יט עמ' רה), שוב מזכיר הרבי לגבי הכנת תכנית מבעוד מועד, ומאחל "שהפעולות... תהיינה מתוך אורה שמחה וששון ויקר".

בשנת תשכ"ה כתב הרב חודוקוב להרב ישראל לייבוב ('צעירי אגודת חב"ד' עמ' 271): (א) "להשתדל אשר בעזרת השם יתברך יסודר העניין בהידור הכי גדול". (ב) "ואין גם לשכוח אשר

המבצע בדיבור ולמעשה

הרב וולף ציין לגבי נושא הפירסום בעיתונות: "זה פורסם - הנקודה על-כל-פנים - בעתונות וכן הרדיו הודיע על כך".

קרוב לסיום חודש אדר-ראשון תשל"ח קיבל הרב אפרים וולף טלפון מהרב חודקוב ובו נמסר לו ('ימי תמימים' כרך ז' עמ' 229): "בענין ההכנות למבצע פורים שיהיה מבעוד מועד". הרב וולף נתבקש למסור את הדברים בחמימות ובסערה ("בווארימקייט, וצריך להיות בשטורעם וכו"), בכדי לגרום נחת-רוח לכ"ק אדמו"ר שליט"א (- אותה שנה בחודש תשרי חש הרבי בליבו, כידוע). בתחילת חודש שבט תשל"ד, כותב הרב חודקוב לרב לייבוב ('צעירי אגודת חב"ד' עמ' 284-283): "בשאלתו באיזה ממדים לסדר השתא את מבצע הפורים... כמובן שיש לעשות בממדים גדולים, אבל בהביא בחשבון שעד אז ישוחרר חלק גדול מצה"ל".

הקטע האחרון מתייחס למערך המילואים שגוייס לצה"ל בעקבות מלחמת יום-הכיפורים.

כינוס ילדים בחצר בית-הכנסת 'צמח צדק'

הוראה מיוחדת נמסרה בשנת תשל"ד באמצעות הרב אפרים וולף (ששחזר את הדברים במכתב מט"ז אדר תשל"ד - 'ימי תמימים' כרך וא"ו עמ' 279):

לארגן מבצע [=פורים] בירושלים, שאם אמנם אין סתירה בין הרבנויות דשם בענין יום א' לגבי משלוח מנות, לאסוף ילדים בעיר העתיקה בחצר [=בית-הכנסת] הצמח צדק לקיום עניני פורים, ולחבר לזה ענין עיר העתיקה מוקפת חומה, ולהביא [=ילדים] מכל ירושלים".

בי"א אדר תשל"ז (לקוטי שיחות כרך טז עמ' 619) פנה הרבי במכתב כללי ("אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם") ותוכנו:

לורזו עוד הפעם... על דבר מבצע פורים, להשתדל שכל אחד ואחת יקיים את כל מצוות ימי הפורים ועניניהם כהלכתם, השתדלות על-ידי דיבור - הדיבור עמהם בדברים היוצאים מן הלב בכל זה, ועל-ידי מעשה - במקום ובענין שיש צורך: להמציא בעל קריאה (דהמגילה, וביום - גם דפרשת ויבוא עמלק), מנות מוכנות לקיום מצוות משלוח מנות, מטבעות - לקיום מצוות מתנות לאביונים, ומה טוב - לצרף גם קיצור הלכות פורים הצריכות, ועל כל פנים - קיצור פרשת ימי הפורים האלה ותקפו של נס.

פרסום בעיתונות

בהתוועדות שבת קודש פרשת תרומה בשנת תשל"ד דיבר הרבי אודות האחדות בקשר ל'מבצע פורים'. הדברים הוגהו על-ידי הרבי (למרות שבפועל הודגש שם שזהו על-פי רשימת השומעים), ונדפסו לאחר מכן בלקוטי שיחות כרך יא עמ' 323-324.

בשיחה הטלפונית ('ימי תמימים' כרך וא"ו עמ' 279) נמסר להרב אפרים וולף:

צא"ח בארצות-הברית הוציאו עלונים בהם קטע על-פי רשימת השומעים משיחת שבת - פרשת תרומה. הנקודה ענין האחדות. (1) להדפיס הקטע במספר נכון עבור אלה שיכולים להבין. (2) באם יש אפשרות להכניס בעיתונות אפילו בתור מודעה.

פרשת פקודי

אלה פקודי (לח, כא)

חז"ל אומרים (בבא מציעא מב,א) שאין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, ועל־כן ספירת הדבר מהווה גורם מפריע לברכה. אבל כאשר הספירה נעשית "על־פי משה", הדבר מביא את המשכת השכינה וממשיך ברכה בלתי מוגבלת.

לכן ההלכה קובעת שאין למנות את ישראל, אפילו לדבר שבקדושה - כדי לדעת, למשל, אם יש 'מניין' - אלא באמצעות פסוק. ויש לומר שגם מניין זה הוא בכלל "אשר פוקד על־פי משה", שהרי הפסוק הוא מתורת משה.

באיזה פסוק מונים? בספר הפרדס לרש"י מובא שהפסוק הוא "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך", שיש בו עשר מילים. ואולם, אף שתוכן הפסוק קשור במיוחד לבית־הכנסת, נהגו בדורות האחרונים למנות בפסוק "הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם". ויש לומר שהסיבה לכך היא, משום שבעקבתא דמשיחא, כאשר יהודים נפגשים יחד, הבקשה והמשאלה הראשונה שלהם היא "הושיעה את עמך" - שתבוא כבר הגאולה.

(מהתוועדות שבת־קודש פרשת ויקהל־פקודי תשמ"ג. התוועדויות תשמ"ג כרך ב, עמ' 1138)

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח, כא)

המשכן משכן. שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין (רש"י)

רש"י מפרש ש'משכן' מלשון משכון, דבר שאמנם לוקחים אותו לזמן מסויים, אבל הוא נשאר בשלמותו. מכאן שחורבן שני בתי־המקדש הוא באופן שמיד עם בניין הבית השלישי יחזרו בשלמותן כל המעלות שהיו בשני הבתים הקודמים.

הביטוי "משכן העדות" רומז גם לכך, שכל מה שעתיד לבוא בימות המשיח תלוי במעשיהם ועבודתם של ישראל בעת הגלות:

הקב"ה קרא לישראל 'עדים', כדכתיב (ישעיה מג,י), "אתם עדי", כי הם המגלים, 'מעידים' ומספרים את הקב"ה בעולם. כשם שאברהם אבינו הקריא את שמו הגדול לבאי עולם, כך בני־ישראל בונים (במעשיהם ועבודתם עכשיו) את "משכן העדות" שעליו ועל בית־המקדש אמרו חז"ל בגמרא (שבת כב,ב), "עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל".

(מהתוועדות שבת־קודש פרשת ויקהל־פקודי תשמ"ו. התוועדויות תשמ"ו כרך ב, עמ' 673)

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח, כא)

הלשון הכפול "המשכן משכן" רומז לשני המשכנים - המשכן הרוחני שלמעלה והמשכן הגשמי

שלמטה.

אך המילה "העדות" נאמרה במשכן השני דווקא - המשכן הגשמי. כי 'עדות' שייכת רק בדבר מכוסה ונעלם; על דבר גלוי אין צורך בעדות. ומאחר שבמציאות הגשמית לא נראית אלוקות בגילוי, לכן זקוקים ל'עדות' על כך שבמשכן הגשמי היתה השראת השכינה.

(ליקוטי שיחות כרך א עמ' 198)

משכן העדות (לה, כא)

המילה "עדות" - רומזת ל"עדיים" (כתרים) שבני-ישראל קיבלו בשעת מתן-תורה. על-ידי חטא העגל איבדו בני-ישראל את העדיים, כנאמר (שמות לג), "ויתנצלו בני-ישראל את עדיים מהר חורב". בזמן עשיית המשכן נתרצה להם הקב"ה (כדאיתא במדרש-רבה) וחזרו ונמשכו להם העדיים. על-שם זה נקרא המשכן "משכן העדות".

(אורי-תורה כרך ו עמ' ברלג)

ובצלאל... עשה את כל אשר ציווה ה' את משה (לה, כב)

בירושלמי (ברכות פ"ד ה"ג) מובא שי"ח הברכות שבתפילת שמונה-עשרה הן כנגד י"ח הציוויים ("כאשר ציווה ה'") המופיעים בפרשתנו, מ"ואיתו אהליאב" (פסוק כג) עד לסוף הפרשה. אבל "אשר ציווה ה'" האמור בפסוק זה איננו מן המניין, מאחר שזכור בו רק בצלאל בלא אהליאב. ויש להבין: א) מה הקשר בין ברכות התפילה למשכן? ב) מדוע מונים אך ורק את הפסוקים שזכור בהם גם אהליאב?

אלא: תוכן המשכן ותוכן עניין התפילה - חד הוא: בירור וזיכוך הדברים הנחותים ביותר והפיכתם משכן להשראת השכינה. המשכן נבנה מחומרים גשמיים שעלידם נעשה מקום להשראת השכינה. התפילה אף היא מעלה עניינים ארציים למעלה, כידוע שהתפילה היא בבחינת "סולם מוצב ארצה (עניינים ארציים) וראשו מגיע השמימה".

כשם שתפילה עניינה להעלות את החומריות הנמוכה של העולם, כן עליה להעלות גם את החלקים התחתונים והנחותים שבנפש. לכן מונים את י"ח הציוויים רק מהכתובים שבהם נזכרו גם בצלאל וגם אהליאב, כי בצלאל היה מגדולי השבטים, ואילו אהליאב מהשבטים הירודים (רש"י שמות לה, לד). וכאמור, התפילה עניינה הוא להעלות לא רק את ה'בצלאל' שבנפש אלא גם את ה'אהליאב' שבה.

(ליקוטי שיחות כרך א, עמ' 199)

ויעשו בני-ישראל ככל אשר ציווה ה' את משה כן עשו (לט, לב)

מדוע חזרה התורה על כל פרטי עשיית המשכן וכליו (בפרשיות ויקהל-פקודי) ולא הסתפקה בפסוק "ויעשו בני-ישראל ככל אשר ציווה ה' את משה כן עשו"?

אלא, כאשר התורה כופלת עניין מסוים, הרי זה מפני חביבות הדבר. לכן, למשל, נכפלה פרשת אליעזר בתורה, כי "יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים" (רש"י בראשית כד, מב). המשכן, מקום השראת השכינה, כה יקר וחביב לבני-ישראל, עד שמשום זה כפלה התורה את כל פרטיו.

(ליקוטי שיחות כרך טו, עמ' 458)

מגילת המהר"ש

בספר המנהגים¹ נאמר:

"במגילה שכתב אדמו"ר מהר"ש² נ"ע: א) לא כל העמודים מתחילים בתיבת "המלך". ב) עשרת בני המן אינם בעמוד בפני עצמו".

בהערה שם ציין הרבי, שפקסימיליה מעמוד זה נדפסה ב'ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש'³ [לפני עמ' 21]. הצילום שם הוא ב'נגטיב' (לכן על שחור) וקשה לראות את הפרטים ברור. בינתיים נדפס צילום רגיל, ברור יותר אך גם הוא מוקטן, מכמה עמודים ממגילה זו (הנמצאת בספריית 'אגודת חסידי חב"ד'), בסוף הספר 'אגרות קודש' של אדמו"ר מהר"ש, ברוקלין תשנ"ג.

אמנם הסופרים מאנ"ש, רובם ככולם כותבים מתוך 'תיקון' מגילת אסתר שכתב הסופר הנודע הרה"ח ר' מנחם דירוביץ' (שאינו מחסידי חב"ד), על-פי שני הפרטים הנ"ל בלבד. שאר פרטי הכתיבה והמסורה שם אינם שייכים למנהג או למסורת חב"ד.

הנהגה בספר 'אוצר מנהגי חב"ד - חודש אדר'⁴ הוסיף פרטים רבים המיוחדים במגילה זו: "קייב. שני עמודים מתחילים בתיבת 'המלך', והם: 'המלך אחשוורוש אמר להביא' (א,יז). ו'המלך' שבסיום הפסוק 'את מצות המלך' (ג,ג)..."

"קיד. עשרת בני המן מתחילים בראש העמוד באין שורות לפניהם, אלא רק אחריהם".⁵
"קטו. עשרת בני המן כתובים באותיות רגילות".⁶

"קטז. שמותיהם של תשעת בני המן האחרונים כתובים 'לבינה על-גבי לבינה', והלבינים שוות בגודלן מבלי בליטות לצדדים (כלומר, שלא רק האות הראשונה, אלא גם האות האחרונה של כל שם [אינה בולטת, אלא] כתובה תחת האות האחרונה של השם שמעליו). רק הראשון - פרשנדתא - הארוך מכולם, בולט בסופו".

"קיו. הוא"ו דיוזתא מוארכת, וראשה כפול באלכסון. והזי"ן קטנה".⁸

"קיח. מגילה זו כתובה במ"ב שיטין בכל עמוד (36 ס"מ מראש השורה העליונה ועד תחתית השורה התחתונה)..."

1) מנהגי פורים - עמ' 73.

2) צ"ע הטעם מדוע במקומות רבים כותב הרבי "מהר"ש" בלא וא"ו (ולא כמו 'מהורש"ב' ו'מהורי"צ').

3) שכתב הרבי - ברוקלין תש"ז (במהדורה הבאה, ברוקלין תשנ"ז, הדפיסו שני עמודים בצילום רגיל כמו באג"ק).

4) בתוך: 'שערי מגילה', הוצאת היכל מנחם, ירושלים תשס"ב, עמ' רסג ואילך.

5) ומציין שם לשו"ת שבת סופר או"ח סי' כז, שהחתם סופר כתב את עשרת בני המן באמצע הדף ולא בעמוד מיוחד, ושורות נכתבו לפנייהם ולאחריהם, ובלתי ספק היתה לו גם כן קבלה בזה מרבו חסיד שבכהונה מו"ה נתן אדלער זצ"ל, אך בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קצ) מבואר שאין לכתוב שורות אחריהם. עכ"ד.

6) ומציין לקול יעקב (סי' תרצ"א אות כז) שהאותיות הגדולות הן דווקא כשכותבים אותם בעמוד בפני עצמו. אך לדברי הגאון מרוגטשוב טעם אחר יש בתיבת האותיות הגדולות (שו"ת חדשות סי' ג, השמטה להל' גירושין. מובא בס' 'אישים ושיטות' עמ' 98), וטעם זה שייך גם כשאינם נכתבים בעמוד בפני עצמו. גם במגילת החתם סופר היו עשרת בני המן כתובים באותיות רגילות (שו"ת שבת סופר, שם). עכ"ד.

7) ומציין לס' 'מנהג ישראל תורה' עמ' רמ"ד. עכ"ד.

8) ראה בס' מאיר עיני סופרים ובעיטור סופרים (שם) סי' יד, אות ס"ק ג. קול יעקב (תרצ"א, כב). ובס' מאיר עיני סופרים (שם) מביא מס' הכוונות בשם האריז"ל להיפך, שתיבת וזי"תא הזי"ן גדולה והוא"ו קטנה. עכ"ד.

"קכ. אם נשווה את נוסח מגילה זו לנוסח 'כתר ארם צובא'⁹, נראה את החילופים הבאים שביניהם (הנוסח שבסוגריים הוא זה שב'כתר' הנ"ל)¹⁰:

"א|ב, ב: 'בתולת' (ולא 'בתולות')"¹¹.

"ב|ד, ט: 'ויבא' (ולא 'ויבוא')."

"ג|ו, ט: 'זהלכשו' (ולא 'זהלכשו')."

"ד|ז, ד: 'להרג' (ולא 'להרוג')."

"ה|ח, יא: 'להרג' (ולא 'להרג')."

"ו|ט, ב: 'בפניהם' (ולא 'לפניהם')."

"ז|ט, ט: 'ארדי' (ולא 'ארידי')."

"ח|ט, יט: 'ומשלוח' (ולא 'ומשלח')."

"ט|ט, לא: 'לקיים' (ולא 'לקיים')."

"שינויים ג|, ה|, ו|, ח|, ט| מופיעים גם במגילות רבות אחרות, וכן במגילה ישנה הכתובה בכתב אדמו"ר הזקן, המצויה אצלי.

"שינוי ז| נמצא גם הוא במגילה הישנה הנ"ל.

"קכא. ב'כתר' הנ"ל ובמגילות האשכנזיות הנפוצות, בפסוק 'ותוסף אסתר' (ח, ג) מתחילה פרשה שתומה. אבל במגילת מוהר"ש ובמגילת חב"ד הישנה הנ"ל, אין כאן פרשה שתומה כלל". עד כאן לשונו. העירוני על שינוי נוסף [א, יט: "תבא" (ולא "תבוא")]¹².

על פרסום הצילום בשעתו על-ידי הרבי ב'ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש' (למרות הזהירות שלא להדפיס פסוקים בכתב סת"ם), כתב הרבי¹³: "...והיה בזה גם מעין הוראה לרבים", אם-כי בספר המנהגים לא נזכר מאומה מעבר לשני הפרטים הראשונים הנ"ל. אמנם מכיוון שכ"ק אדמו"ר מהר"ש לא כתב את המגילה "להתלמד" אלא כדי לקרוא בה, וגם ידע שהחסידים - כמנהגם - יחקו אותו, סביר להניח שראוי לנו לכתוב את המגילה ככל הפרטים הנ"ל.

אך מכיוון שכ"ק אדמו"ר מהר"ש לא היה סופר סת"ם 'מקצועי', ייתכנו פרטים בכתבת המגילה שיקשו על עבודת הסופרים, דהיינו שורות מסוימות שהן צפופות מדי, ואחרות שהן מרווחות מדי. על-כן לכאורה נכון להציע שיוציאו לאור עבור הסופרים 'תיקון' כפול, הכולל: (א) את צילום המגילה בשלמותה, בצורה שתשמש 'תיקון' נוח לאלה מאנ"ש הרוצים לחקות את כל הפרטים שבה; (ב) ויחד עם זה גם 'תיקון' רגיל, בכתב אדמו"ר הזקן, המבוסס על המסורה וגם על התחלת העמודים כמופיע במגילה הנ"ל, והשוורות ייצאו ממוצעות כדרך הסופרים.

9 ראה ב'התקשרות' גיליון תשמ"ו עמ' 15 מה שנמסר מדברי הרבי ביחידות אודות ה'כתר'.

10 ב'תיקון' הנ"ל, כתבו בחילופים א, ב, ד, ז, כמו ב'כתר', ובאחרים - כבמגילת אדמו"ר מהר"ש.

11 במנחת שי מביא דעה כזאת כאן, וגם בשינויים ב, ו, ז, ח (אבל מכרע בכלם כדעה השניה). בשאר השינויים לא הביא כלל דעה כזאת.

ב'מקראות גדולות' דפוס ויניציאה רפ"הרפ"ו, נמצאים השינויים: א, ב, ג, ה, ו, ז, ט (ב'מסורה הגדולה' שם ובדניאל ה, כט נמצא שינוי ג. ב'מסורה הקטנה' שם נמצא שינוי ז) כמו במגילה. בכת"י לנינגרד קיימים השינויים ז"ח כבמגילה.

לשינוי ד לא נמצאו לע"ע עדות נוספת. (תודה לפרופ' חיים ש"י כהן).

12 במנחת שי כתב שגירסא זו (של ה'כתר') נמצאת רק "במקצת ספרים מדוייקים".

13 שערי הלכה ומנהג יו"ד סי' קכא.

הלכות ומנהגי חב"ד

לאחר שמגיעים לכימה, ניתן למסור גם לקטן להחזיק ספר (באם בטוחים שיחזיקנו ביציבות ובכבוד).
קריאת התורה⁵: בספר הראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע - פקודי. בזמן קריאת הפסוק האחרון של הפרשה, המסיים את כל ספר שמות, מנהג ישראל לעמוד⁶. בסיום הספר אומר כל הציבור, ואחריו הקורא: "חזק חזק ונתחזק!"⁷ וגם העולה לתורה אומר זאת⁸.
 לאחר-מכן מניחים את הספר השני על הבימה

שבת קודש פרשת פקודי
 מברכים החודש, פרשת שקלים
 כ"ט באדר"א - ערב ראש-חודש

מנהגי שבת-מברכים פורטו לאחרונה ב'התקשרות', גיליונות: תתמ"ה, תתנ"ח, תתס"ב].
 השכם בבוקר¹ - אמירת תהילים בציבור². אחר-כך לומדים בציבור במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך התפילה³.
 רצוי לגלול את ספר-התורה השני לפרשת שקלים לפני תפילת שחרית, כדי למנוע 'טירחא דציבורא'⁴.
 פותחים את הארון, ומוציאים שני ספרי-תורה.

(5) ע"פ לוח כולל-חב"ד.

(6) רצוי שהקורא יפסיק קימעה לפני תחילת הפסוק (עכ"פ עד שיספיקו היושבים לעמוד), כדי שהציבור ישמע היטב את קריאת הפסוק - לוח 'דבר בעתו'.

(7) ראה רמ"א סו"ס קלט שהביא מבית-יוסף בשם אורחות-חיים מלונגל מנהג שאומרים לכל המסיים לקרות בתורה בכל פעם 'חזק', והביאו באבודרהם סדר קריאת התורה של שבת בשם אבן-הירחי, שכתב שזה מנהג צרפת ופרובינציה, ואילו מנהג ספרד [היה] לומר כן רק כשמסיימים כל ספר וספר מחומשי התורה. וראה המובא באורחות-חיים להרה"צ מספינקא שם. ובפרי חדש שם כתב שהאמירה היא ע"פ מאמר רז"ל: "ארבעה צריכים חיזוק: תורה ומעשים טובים, תפילה ודרך-אריך" (ברכות לב, ב). וראה מאור ושמש פ' פקודי בטעם הכפילה ג"פ.

רגילים לומר 'נתחזק', על-אף שבמקור הביטוי בפסוק בשמואל-ב י,ב (וכמצויין בס' שולחן-הקריאה לברכות לב, ב) מנוקד: 'נתחזק'. וראה ב'לוח השבוע' בגיליון תתל"ג הערה 2 באריכות בכל האמור בהערה זו ושלאחריה, וש"נ.

(8) ספר-המנהגים עמ' 31. לוח כולל-חב"ד. בס' שולחן-הקריאה פכ"א כתב, שהעולה לא יאמר זאת מחשש הפסק, ובקצות-השולחן סי' פד בבדי-השולחן סי' ק"כ הוסיף ע"ז את הטענה "שהברכה היא לעולה, ולא שייך שהוא יאמר לעצמו". אמנם באג"ק ח"ד עמ' יד השיב על כך הרב: "אמירת העולה לתורה 'חזק חזק ונתחזק' - לא חשיב הפסק, כי הוא שייך לקריאת הסיום (ראה שו"ע אדה"ז סי' קס"ז ס"ט), וגם הוא [העולה] אומר, כי נוסחא שלנו היא 'נתחזק', עכ"ל.

(1) בשיחת ש"פ קורח, מברכים-החודש תמוז ה'תשמ"א סי"א (שיחות-קדש תשמ"א ח"ג עמ' 760), מזכיר הרבי 'טענות' שיש לאנשים שונים אודות תקנות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בקשר לשבת מברכים: "לשם מה עליו למעט משינתו, ולהתעורר **שעה או שעה וחצי** (משך זמן אמירת תהילים שלו) **מוקדם יותר** [מבכל שבת]!".

(2) הפסוקים הנדפסים לאומרם לפני ואחרי התהילים, אין מנהגו לאומרם, ובפרט לפני התהילים שלאחרי התפילה (ראה מענה הרבי בנדון ומשמעותו, 'התקשרות' גיליון תפד עמ' 17). לגבי ה'יהי רצון', הרבי לא נהג לאומרו אחר כל ספר, אך היה אומר פ"א בסופו (כמו שהציע לחולה, שיאמר "את כל התהילים... בלי הפסק, היינו גם בלא אמירת 'יהי רצון' כ"א אחרי כל הספרים" - אג"ק ח"ה עמ' קפא) [כמובן בשינויים המתחייבים].

(3) ספר-המנהגים עמ' 30.

בלקוטי-שיחות כרך ט"ז עמ' 349 נתבאר, שהשמחה באדר-שני היא ביתר שאת ויתר עוז לגבי אדר-ראשון. ולא זו בלבד, אלא שנקט כ"ק אדמו"ר כמה פעמים (ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 292, 306, 403) את הלשון "משנכנס אדר... לענין אדר-שני, ומשמע שזו שמחה חדשה לגמרי, כאילו לא היתה שמחה באדר-ראשון כלל. וראה 'שערי-המועדים - אדר' סי' כח, ואג"ק כרך ה' עמ' רנה, וש"נ.

(4) לוח דבר-בעתו.

שש זכירות¹² וחליצת התפילין. מזמור (כלשהו, כדי לומר הקדיש), חצי קדיש, מוסף¹³.

יום שני

א' באדר'ב - ב' דראש-חודש

* בקשר להליכה לבית-עלמין למי שנשלמו לו י"ב חודשי אבלות בחודש זה, ראה בהערה¹⁴.

סיבה אחרת - יניחם אחר מוסף (משמרת-שלום סי' ל ס"ק ג, הובא בהוספות לשו"ע אדה"ז ח"גד עמ' 1310 הערה 7).
 (12) בהיום-יום (י"ט מנ"א) ובספר-המנהגים (עמ' 5) נזכרו "הזכירות שנדפסו בסידור" בין הדברים הנאמרים בתפילין דר"ת, כשמניחין ארבע זוגות תפילין; ובהערות וציונים לסידור עם דא"ח" (שהרבי עבר עליהן והסכים לפירסומן) עמ' 718, נדפסה ההוראה גם כשמניחים רק שני זוגות תפילין. ולא מסתבר שהזכירות' שהן בגדר 'מצווה' ולא 'תורה' [ובפרט שהכוונה בהן לתוכן הפסוקים ולא ללשונם, אג"ק כרך יב ס"ע ג] ייכללו בהוראה (היום-יום א טבת, ספר-המנהגים עמ' 36) "השיעורים לומדים אחר סיום כל התפילה" וייאמרו ללא תפילין כבשבת וי"ט.

(13) בפרמ"ג (סי' לד, משבצות סוף ס"ק ב הובא במשנה-ברורה סי' כה ס"ק נו) כתב שאין לקפל התפילין בשעת חזרת הש"ץ (כיוון שלמעשה עי"ז אין מאזינים לש"ץ אז - ראה בשו"ע אדה"ז סי' קכד ס"ו וס"י). וא"כ - כש"כ בשעת קדיש (שאו אסור מדינא אפילו להרהר בד"ת, פר"ח סו"ס סח) וקדושה (ראה שו"ע אדה"ז סי' נו ס"ז). אבל לעניין חזרת הש"ץ העירני הרב לוי יצחק ש"י ראסקין משו"ע אדה"ז סי' כה ס"מ, שבחוק"מ [אלה שנהגו להניחן אז] "חולצין אותן קודם קריאת הלל, בעוד שהש"ץ מחזיר את התפילה". ואולי הכוונה רק לחליצת התפילין בעצמה (הנעשית בלידת-ברירה. ועל-דרך הכנסת ס"ת להיכל בקדיש דמנחת שבת למנהגנו), ולא לקיפולן.

שכח לחלוץ התפילין והחל להתפלל בהן מוסף, כ' במשנה ברורה (סי' כה ס"ק סא) שלא יחלצן באמצע שמו"ע, כיוון שהחליצה אינה אלא מנהג. ובכף-החיים (שם ס"ק צח) מוזכר רק שיצא בדיעבד.

שמע קדושת 'כתר' מהש"ץ ועודנו בתפילת שחרית - יכסה התפילין-של-ראש ויענה (מאסף לכל המנות' סי' כה סוף ס"ק קלו, וב'לקט הקמח' החדש שם ס"ק קה, ואין נוהגין כפר"ח סי' תכג שכתב לחלצן או להזיז תש"ר ממקומן ולחצוץ בין ידו לתש"י, הובא בשערי-תשובה סי' כה ס"ק טו וב'בן איש חי' שנה שנייה פ' ויקרא אות יז).

(14) מי שנפטר אביו או אמו בחודש ניסן אשתקד, ובחודש אדר-שני ימלא לו י"ב חודשי אבלות, יש נוהגים לעלות לבית העלמין (גם) ביום השלמת י"ב חודש (ע"פ שו"ע יו"ד סי' שד"מ ס"כ), וכן מי יש לו יארציית באדר סתם, מחמירים רבים,

(ונשאר על הבימה עד הקריאה בו)⁹ ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר פרשת 'שקלים' - מתחילת פרשת כיתישא עד 'לכפר על נפשותיכם' (שמות ל, יא-טז). הגבהה וגלילה.

הפטרה: "ויכרות יהודע", ומוסיפים פסוק ראשון ואחרון של הפטרת 'מחר חודש'. קרא הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת השבוע, ואם נזכר אחר הברכות, קורא אותה בלא ברכה.

המולד: ליל שבת-קודש [אמש] בשעה 12 ו-7 חלקים.

מברכים החודש: ראש חודש אדר-שני ולא: אדר ב' [ביום הראשון וביום השני].

אין אומרים 'אב הרחמים'.

התוועדות בבית-הכנסת.

מנחה: אין אומרים 'צדקתך'.

יום ראשון

ל' באדר'א, א' דראש-חודש אדר'ב

[מנהגי ראש-חודש פורטו לאחרונה בגליון תתנ"ח].

מוצאי-שבת-קודש: לפני שמונה-עשרה של ערבית אין מכריזים 'יעלה ויבוא', אבל טופחים על השולחן להזכיר זאת.

שחרית: "יעלה ויבוא". חצי הללו¹⁰. "ואברהם זקן... זבדיה... ג' פעמים. קדיש-תתקבל. שיר-של-יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום.

קריאת התורה. אשרי, ובא לציון, יהללו. הכנסת ספר-תורה. חליצת התפילין. הנחת תפילין דרבננו-תם¹¹, קריאת-שמע, פרשיות: 'קדש' ו'היה כי יביאך',

(9) רמ"א סו"ס קמו. שערי-אפרים שער י סי"ב. י"א שהרבי הקפיד להניח את הס"ת השני מימין הראשון דווקא.

(10) וידועים דברי הרבי, שמנהג חסידים 'לחטוף' ולומר את ברכת ההלל בעצמו בחשאי (שיחות-קודש תשמ"א ח"ד ס"ע 322, בלתי מוגה).

(11) יש לדון אם הנחת תפילין דר"ת 'כסדר' קודם מוסף, כנדרש ע"פ הסוד (ע' כף-החיים סי' כה ס"ק צד ואילך), דוחה תפילה בציבור למי שאינו מספיק זאת לפני התפילה, אף שבס' 'אות חיים ושלום' (שם ס"ק כ) ובס' 'לקט הקמח' החדש (שם ס"ק קז) שללו הנהגה זו.

באם לא הניחו תפילין דר"ת קודם מוסף - מפני שכחה או

כל-פנים מתחיל מראש החודש¹⁵ וכן "כבכל דבר חשוב - צריכה להיות הכנה מבעוד מועד, על-כל-פנים מראש החודש"¹⁶.

* בקשר למצוות ומבצעי חג הפורים, כתב הרבי: "אשר כל זה דורש זמן והכנה ופעולה - על-

15) לקוטי שיחות כרך יא עמ' 340.
16) ממכתב (כללי-פרטי) אדר"ח אדר תשמ"ב.

גם בין אנ"ש, לנהוג מנהגי יארציט גם באדר-ב'. אבל בחודש ניסן עצמו, הורה הרבי שאין מבקרים בבית העלמין (הוראה להרבנית קרסיק ע"ה מת"א, מפי בני-המשפחה).

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש